

Kenéz Ferenc

HELYRAJZOK 1.

– *Galamb a kőköckán* –

A hogy beállít a kis öregasszony, már kéretlenül érkezik asztalára a szendvics és a sör. Aztán pár pillanat múlva, ugyancsak kéretlenül, felcsendül a „szívküldi” is az egyik távolabbi asztaltól. A jóképű, de már fogatlan férfi az öregasszony felé fordul s belebődül a délutánba: „Széééép divat a szereleeeem...” Mintha az ilyen eddegélő kis öregasszonyokat épp ilyesmivel lehetne feltüzelni. Vagy felbosszantani legalább.

Nem lehet. Nem vesz tudomást az énekművésről, de a többiekről sem ott maga körül. Hiszen ő maga is társasággal érkezett. Még ha az egy láthatatlan kompánia is. Motyogva, motyorogva forgatja a szemét, képeket vág, méltatlankodik, közelebb húzza magához az egyik üres széket, meg akar győzni valakit, aztán még valakit, mert a másik üres széket is közelebb húzza.

Az énekművész néhány pillanatig csöndben, kikerekedett szemmel nézi a produkciót, majd arcán a hökkenet meg az utálat vegyes kifejezésével fordul vissza saját asztalához. Aztán, mintha csak valahogy helyrehozni akarná a történeteket, mélabúsan rázendít a „Jaj, de kocsmárosné, adjon bort ide” kezdetű keservesre.

A zongorahangoló jó nagyot kacag az egészen.

„Legalább láthatod, hogy milyen nagy hülye vagy!” – mondja a mélabúsan ülő fogatlan trubadúrnak. „Potyára csinálsz mindent. Hiába vagy olyan nagy művész! Ha nem veszed észre, hogy mikor nem érdemes. Én semmit nem csinálok potyára. Én csak ránézek a zongorára. Legfeljebb annyit mondok: nyissa fel a tetejét!”

Ezen a mondaton is jól el lehet bambulni.

Ez is mutatvány. Az okfejtés csavarintos logikája. A logika nyaktörő mutatványa. Egy-két üres széket ez a mondandó is közelebb húzott magához.

Így aztán a szív, az vérzik tovább. Ám nem csupán az énekművész fennhangon elősorolt énekes panaszaiban. A sottogásban is, a legap-

rőbb kis suttogásban is. A jobbról, balról jövő kis suttogásokban. A jobbról jövő kis suttogásban, mely a maga alig hallható módján is egy egész világnak hozza tudomására, hogy még a színházi takarító is lehet igazi művésze a szakmájának: „Mert amikor én lesepertem a színpadot, hát akkor rögtön látszott, hogy még addig senki úgy le nem seperte. Úgy még eddig senki nem tudta leseperni... És akkor ezt csinálják velem!” Vérzik, vérzik a suttogó panaszban a szív jobbról. És vérzik a suttogó panaszban, vérzik balról is: „Te ismersz engem, tudod, hogy milyen vagyok. Hogy hamarabb összeveszek egy gyufaszál miatt valakivel, mint egy nő miatt... no de azért mégis, hogy ez a Mici meg a Sanyi ezt megteszik velem...”

Nem gyógyír itt már semmi. Hiába is próbálgatná az énekművész a világ szelídebb lankái felé terelgetni a vérző szívű nyáját a „Virágok közt jártam” kezdetű strófával.

Vége itt már mindennek.

Elbukott a hit, az értelem, a logika.

Elbukott az énekes világ.

S akkor ráadásul még a sört is barna üvegben hozzák. Ezt már a kicsi, láthatóan nem színházi szakmában dolgozó ember sem hagyhatja annyiban. „Zöld üveget kérek!” – mondja méltatlankodva, szinte durcásan, mint a gyerekek. Hát miféle ember ő, hogy barna üvegben tesz eléje a sört! Hát miféle világ ez, hogy mindenhol, csak úgy, ukmukfukk, ki akarnak tolni a becsületes emberrel? Még hogy ő barna üvegből igya a sört!

Persze, pillanatok alatt kiderül, hogy „Sajnos, más nincs!” Azonnal fogához emeli, s azzal pattintja le a barna üvegről a kupakot. „A ke-serves úristenit ennek a világnak!...”

S aztán „Szép divat a szerelem”, „Jaj, de kocsmárosné, adjon bort ide!”, „Virágok közt jártam” – kezdődik előlről a repertoár.

Vérzik, vérzik a szív mindenfelé.

S akkor, egyszer csak hirtelen, mint valami csendes, hétköznapi csodatétel, egy galamb lépeget be a Nagyfuvaros utcáról az eszpresszóba. Mindenki elcsendesedik. A galamb egyre beljebb s beljebb lépeget.

Megáll, áll a galamb a kőkockán. Nézi a vérző szívű emberiséget.

HELYRAJZOK 3.

– *Mademoiselle Muskátli vendégei* –

Mademoiselle Muskátli kitarja az ablak zsalugátereit. Mademoiselle Muskátli megöntözi kis kannácskájából a virágokat.

Mademoiselle Muskátli kiteszi a napra a madárkalitkát a kanárrival.

S akkor egy percre, amikor épp mintha mondani akart volna valamit, megáll körülötte az idő. S ettől a perctől kezdve, noha ezt még ő maga sem tudja, Muskátli Kisasszony napokon, heteken, éveken át bámulja majd, így, kissé mereven, mintha az öröklétből mosolyogna, bámulja majd a Váci utca vándorünnepi, mindennapos forgatagát. Soha többé nem veheti le szemét az utca túloldalán levő Estée Lauder divatszalon kirakatáról. No persze, amíg lesz Estée Lauder szalon. Soha többé nem veheti le szemét itt, az eszpresszó teraszán üldögélő vendégekről, se rólam, se a mellettem ülő Jenő bácsiról. Soha, soha többé, amíg csak itt ülünk, s amíg csak őt le nem mossa a reklámképekről az eső.

Jenő bácsiról különben az égvilágon semmit nem tudok, kicsoda, micsoda, hogy került ide diszkrétén kopott kis kabátkájával, de tudom a legfontosabbat: hogy itt ül mellettem. S tudom azt is, hogyha már ilyen jól egymás mellé kerültünk, akkor nem véletlenszerűen kerültünk éppen egymás mellé ebben a Váci utcai tükrös-fényes csillagvilágban. Kinézett magának, kinézett, mielőtt még mellém telepedett volna. Sejtette, hogy Muskátli Kisasszonynak mi mindketten egyformán kedves vendégei leszünk. Sejthette, hogy mi már csak így, mindketten Muskátli Kisasszonynak szólítjuk magunkban Mademoiselle Muskátlit, így hát bármennyire is távol élünk ettől a földi csillagvilágtól, itt, ennél az asztalnál lehet otthonosság-érzetünk. Hiszen csak mi ketten ismerjük még otthonról, falusi kislány korából Muskátli Kisasszonyt, amikor még Pirikének szólította a világ, és a tanító bácsi.

Ej, hogy telik az idő, istenem! Pedig milyen szép is az élet! – simítja, simogatja keskeny kis kecskeszakállát Jenő bácsi. Boldog, hogy egyelőre még futja a heti egy-két kávéra itt, a húszezer forintos ingek utcájában, az ötvenezer forintos cipők utcájában, akkor, amikor a magafajta nyugdíjasnak „már az is gondot jelent, ha egy cipőfűzőt akar vásárolni”.

Ám szerencsére a csodát ingyen adják itt, a Váci utcában is, és a világ minden táján. Jut belőle Jenő bácsinak s a magamfajtanak is bőven. Azt mondja Jenő bácsi: „Nem hengegésből mondom, a múltkor átugrottunk, átvittek a rokonaim Bécsbe. Engem leraktak a Práternél, ők meg szaladtak bevásárolni. Felültem az óriáskerékre. Aztán órákig vártam rájuk. Hát mit csinálhattam volna annyi idő alatt? Még egyszer felültem az óriáskerékre!”

Jókedvűen kuncog a történeten, olyasformán, mint aki túljárt az eszén az őt magára hagyó, áruházakban rohangáló rokonainak. „S ha még sokáig várattak volna, akkor felültem volna harmadszor is!” – göcög Jenő bácsi, s apró kortyokban, olyan élvezettel fogyasztja a vizet, mintha a világ legcsodálatosabb itala éppen a Muskátli teraszán felszolgált pohár víz lenne.

Mi ehhez a csodához képest egy Salamander-cipő? Egy Estée Lauder-parfüm? Még ha mindkettőnk üdvöskéje, Muskátli Kisasszony Mademoiselle Muskátliként az utóbbit választotta volna is. Választhat, amit akar. Nekünk ő már csak megmarad igaziból Pirikének.

Előttünk le-föl sétálnak a rendőrök, le-föl sétálnak a valutázók. Nem vesznek észre semmit a csodából. Se Pirikéből, se Jenő bácsiból.

S akkor a gyönyörű szép, sárgaréz közműalagút-fedelekről még nem is szóltam. „Budapesti Villamosművek Tulajdona” – olvashatja a Váci utcában bárki, aki a Muskátli előtt egy kicsit közelebb hajol a földhöz.

HELYRAJZOK 5.

– *A boldog rádiózásról* –

Vidáman és boldogan szól a Cé Rádió.

Ám van itt más zene is.

„Nekem már muzsikál a leheletem!” – mondja a zsiros képű, majd kalpagját a homlokába tolva imigyen teszi mindenkire számára közérthetővé a népköltészetet: „Van bennem jócskán sör, bor és pálinka is...”

A hajdani Vörös Hadsereg-útja végén nagy kamionok húznak kifelé szomorú sofőrökkel. Kifelé az országhatárok felé. Időnként szembetalálkoznak az 50-es villamos sárga kocsijaival, azok meg befele jönnek. Jönnek szomorú villamosvezetőkkel. Ahogy szembetalálkoznak, mind-

két kabinban felvillan a másik kabinban ülő ember sorsa. Egy pillanatra talán irigység mindkét kabinban. Az egyikben talán azért, mert „né, ennek itt mindjárt lejár a munkaideje, s mehet haza a családjához, én meg csatangolok az országutakon” – a másikban meg talán azért, mert „na, mindjárt lejár a munkaidőm, mehetek haza a családhoz, ez meg itt csatangolhat az országutakon...”

Húznak, húznak kifelé a nagy kamionok.

Jönnek, jönnek befelé a sárga villamosok.

Jönnek-mennek az egykedvű látogatók.

Vidáman és boldogan szól a Cé Rádió. Ez az egész csak „Játééék, ha-hahaha!”, csak „Játééék, ha-hahaha!” Csak játééék, ha-hahahaha!...

A kisöreg lezuhan mellettem a földre. Nagyot koppan feje a kőpadlón. „Játééék, ha-hahahaha!” Az utolsó pillanatig kitartó hú barát felemeli a földről, majd ujjaival V betűt mutatva lépteti ki a kocsmá ajtaján az ingadozó kisöreget... Csak játék, ha-hahahaha...

Bepördül sebbel-lobbal a boltos.

– Akkor azt a fröccsöt kérem, gyorsan! – mondja, majd nevetve magyarázkodik a benn ülő cimboráknak. – Mennem kell vissza, ott hagytam a legjobb kliensemét. Tudjátok, ki a legjobb kliensem? Hát a Gyuri! Kitétte a tojástartót a pultra, úgy, szétnyitva, ahogy szokás, s aztán az alját is, meg a tetejét is megpakolta tojással! Hatot jobbra meg hatot balra! – Na, most próbáld csak összecukni, Gyurikám! – mondtam neki, röhögve...

Boltoskám fölhajtja a fröccsöt, „azt a fröccsöt”, s rohan is vissza Gyurikámhoz.

– Jó a boltosnak. Akkor iszik fröccsöt, amikor csak akar! – fordul mellettem a férj a feleséghez.

– No, csak hallgass! – replikázik az asszony. – Idd meg a sörödet, s gyerünk!

A férj beletemetkezik a hirdetőújságba. A nő savanyú képpel issza a kólát. „Játéééék, hi-hihihhi!... Játéééék, ha-hahahaha!...”

Mily boldog, boldog, boldog a Cé Rádió! Boldogabb még az embernél is!

Már legalábbis azoknál, akik itt ülnek körülöttem.

Vidámság, az van itt. No, de hol áll a vidámság a boldogságtól?

– Apuka, apuka, akarok mondani valamit! – állít be két, kopott tornacipős, fenekét vakargató gyerek az italboltba.

- Kifelé, kifelé azonnal! - röffen rájuk az apjuk. - Kifelé, s indulás azonnal a moslékért! Most csinálom a disznóólat - fordul vissza a barátaihoz -, ezek a kölykök meg alig segítenek valamit! Lajcsikám, milyen szalonnám volt a tavaly? No, mondd meg, milyen volt a szalonnám?!

A szalonna bizonyára tavaly is épp olyan jó volt, amilyen az idei lesz. A gazda biztosan az idén is olyan jó gazda lesz, amilyen tavaly volt. No, de hol áll a vidámság a boldogságtól?

„Játéééék, hi-hihihihi!... Játéééék, ha-hahahaha!” - mókáznak továbbra is a Cé Rádióban.

Aztán a két gyerek lassan, vonakodva elindul ezen az ezredév eleji, egykor Vörös Hadsereg útja végi Budapesten a két veder moslékért.

Azon az úton, melyen nagy kamionok húznak az országhatárok felé szomorú sofőrökkel.

Azon az úton, ahol a villamos sárga kocsjában házi ruhás, bevásárlószatyros feleségek három egész megállón keresztül falják, falják a szemükkel, egészen a piacig, a Romana regények nekik írt, szerelmes füzetkéit...

HELYRAJZOK 10.

- *A hárombetűs rizs* -

Ez már így szokott lenni. Mire a pasas harmadszor mondja el, hogy „Nem, nekem semmit! Ha egyszer azt mondtam semmit, akkor semmit!” - szóval, mire ezt harmadszor mondja el a harmadik ivócimbora, már ott is a harmadik rend.

A pincér ugyanúgy teszi eléjük ezt is, mint az elsőt, a másodikat. Csakhogy most, a harmadiknál, már nem ússza meg megjegyzés nélkül.

- Ferikém, lefogytál! Jó lennél apróhirdetésbe!

Csendes, békés vasárnap délelőtt. Huszonötten, harmincan vagyunk a kerthelyiségben. A környék csendes kis házaiban már fő a húsleves. Az asszonyok a kezükben levő fakanállal időnként kilépnek az utcaajtóhoz s a léckerítés mögül a kocsmá felé pillantanak. „Anyukám, átugrom egy fröccsre!”, visszhangzik még most a mondat a fejükben...

Hát itt az egy fröccsön már túl vannak. A falon tábla hirdeti, tapintatos indiszkrécióval, hogy ám itt azért mind komoly emberekkel számolnak: „Az a bor, amit hitelben mérünk, teljesen elfogyott.” A tábla búbajos akkurátussága tetszik nekem. Ez a bizonygatás. Ez a *teljesen*.

Nemigen hiszem, hogy erre a táblára itt, ezen a helyen igazából szükség lenne. Hiszen ide nem jönnek, hanem csak úgy beugranak az emberek, rendben tartott, szép kis családi házaikból, rendben tartott, szép kis füves udvaraikról, rendben tartott, szép kis kerti törpéjük mellől. A törpék itt is, ott is kis táblát tartanak a kezükben: „Tiszta udvar, rendes ház!”

A mellettem levő asztalnál, kivételesen, férj és feleség. A férfi vagy másfél mázsa, ujjain akkora aranygyűrűk, négy-öt darab is, hogy talán kezét fogni is nehéz vele. A két frissen érkezett haverral azért csak sikerül.

- Ferikém, három fröccsöt, légy oly szíves!

Az asszonyka odahajol, súg valamit a másfél mázsához tartozó fülbe.

- Várj csak, Ferikém, négyet, légy szíves!

Majd, szinte tényleg csak egyetlen másodpercre, a friss napilap fordul meg a felgyűrűzött ujjak között. „Á, nem érdekel engem, csak a totó-eredményt néztem meg! Nem olvasok én egyebet!”

Az éjjel ajándékműsor volt a rádióban. Megszólaltatták Grósz Károlyt, Pozsgayt, és Németh Miklóst is. Hát ilyesmiről nem esik itt szó.

Se Grósz Károlyról.

Se Pozsgayról.

Se Németh Miklósról.

„Gabonaféle, három betű!” - hallom a hátam mögül - „Hát van az árpa, a búza meg a szója, de nem jó egy se, ezek négybetűsök, négybetűs mind, a fene enne meg!” „A rizs lesz az, te, az jó lesz, az hárombetűs!”

A hárombetűs rizs így aztán valahogy be is íródik a keresztretjvénybe.

Gyerek ugrik fel az asztal mellől. Kis macijával körbeszaladja a nagyapáék asztalát. Aztán a többi asztalt. Aztán az egész helyiséget.

Aztán a plüssmaci a nagyapa kezébe kerül.

Aztán az asztalra.

Aztán bele a bortócsába.

- Az enyém nyolcéves volt, amikor először küldték utánam. Megállt az ajtóban s bekiáltott, hogy nagyapa, gyere ebédelni! Mondtam neki,

hogy gyere csak ide, kisunokám! Nyolcéves volt, s tudják mit válaszolt? Azt, hogy én ide be nem teszem a lábam! Na, mit szólnak hozzá? Pedig csak nyolcéves volt! Aztán azóta már kétszer is volt elvonókúrán! Én még egyszer sem voltam!

Szemben a tréninges már a második tepertős pogácsát rágja a borok szünetében. Átszól hozzá a másik tréninges a másik asztaltól: „Mi az, komám, te már turmixolsz? Rágd meg s add tovább! Ahogy Rákosi pajtás mondta, ezerkilenszáz-ötvenháromban!”

Szép lassan elcsendesedik a borozó. Akik még maradnak, eléggé búskomoran üldögélnek.

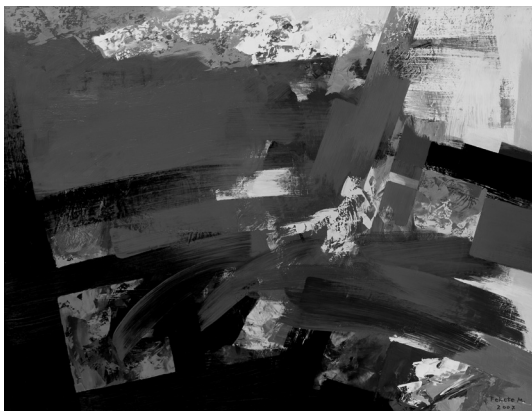
A rádióban körülbelül most ért véget a Gondolat-jel. „Jobb lett volna azt meghallgatni!” – gondolhatja mindegyik. Én legalábbis azt hiszem, hogy most épp erre gondolnak a búskomorak. „Legalább okosodtunk volna!” – bizonyára ilyesmik foglalkoztatják a búskomorakat.

A teremben két szemüveges volt. Az egyik, akiről látszott: úgy gondolja, hogy mindezt meg kellene írni.

A másik én voltam. Aki mindezt meg is írta.

Ahogy jöttem hazafelé, a kocsmától pár házzal arrább tolokocsiban ülő férfit láttam: egy léckerítésen bámult befele. A férfi béna volt. A kerítésen túl egy se keze, se lába Szűz Mária, megszürkült gipszből, hanyatt esve a fűben.

Ma hajnalban kezdődött a csillagászati ősz.



Eufória